

I. Τὸ ἰσλαμικὸ αἴνιγμα

[*Ἡ ἀρχικὴ δημοσίευσίς τῆς συνεντεύξεως τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Μάξη εἰς τὸν ἀμυντικὸν ἀναλυτὴν δορ Κωνσταντῖνο Γρίβα ἔγινε εἰς τὸ περιοδικὸν Στρατηγικὴ (Ὀκτώβριος 1997)*]

Ἡ ἀνάλυσις τοῦ φαινομένου τοῦ ἰσλαμισμού, ὁ ρόλος τοῦ Ἰσλάμ στὴν σημερινὴ καὶ τὴν μελλοντικὴ Τουρκία, οἱ κίνδυνοι ποὺ προκύπτουν γιὰ τὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὴν ἄνοδο τοῦ ἰσλαμικοῦ φονταμενταλισμοῦ καὶ οἱ σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μετὸν μουσουλμανικὸν κόσμον ἀποτελοῦν θέματα ποὺ συνεχίζουν νὰ προκαλοῦν πονοκεφάλους σὲ ὅσους προσπαθοῦν νὰ ὀρίσουν τὸ νέο διεθνὲς περιβάλλον τοῦ ΚΑ΄ αἰῶνος. Πρὶν ἀπὸ μερικὰς ἡμέρας εἶχαμε τὴν εὐκαιρίαν νὰ συναντήσομε στὸ Ἴονιο Πανεπιστήμιον στὴν Κέρκυρα τὸν κ. Μάξη, τὸ συγγραφικὸ ἔργον τοῦ ὁποίου κατὰ μέγα μέρος ἐπικεντρώνεται σὲ θέματα ἀναλύσεως τοῦ Ἰσλάμ. Εἰδικώτερα, τὸ βιβλίον του *Ἡ γεωγραφία τοῦ Ἰσλαμικοῦ κινήματος στὴν Μέση Ἀνατολή* εἶναι, ἀπὸ ὅσον εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζομε, τὸ μοναδικὸν στὴν ἑλληνικὴ βιβλιογραφία ποὺ ἀσχολεῖται μετὸ τὸ θέμα, μιᾶς καὶ ἡ ὑπόλοιπη πανεπιστημιακὴ κοινότης ἀπαξιοεῖ νὰ μελετήσῃ τὸ Ἰσλάμ, θεωρῶντάς το ὡς θέμα ἡσσονος σημασίας...

Κ.Γ.: *Κύριε Μάξη, ὡς ἀποκλειστικὸς σχεδὸν ἀναλυτὴς στὴν χώρα μας σὲ θέματα Ἰσλάμ, θὰ θέλαμε τὴν ἀποψή σας σχετικὰ μετὸν ἀντίληψη ἢ ὁποία θέλει τὸν μουσουλμανικὸν κόσμον ὡς τὸν μεγάλον ἐχθρὸν τῆς Δύσεως γιὰ τὸν ἐπόμενον αἰῶνα.*

Ἰ.Μ.: Κατ' ἀρχὰς δὲν μποροῦμε νὰ ὀμιλοῦμε μόνον γιὰ ἓνα ἐνιαῖον Ἰσλάμ. Ἡ ὅποια δὲ ἀντιπαλότης μεταξὺ Δύσεως καὶ μουσουλμανικοῦ κόσμου ἀναφέρεται σὲ ὀρισμένους ἀκραῖες «σχολὰς» τοῦ πολιτικοῦ Ἰσλάμ. Πάντως ἡ φύσις τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Ἰσλάμ εἶναι στὴν βάση τῆς πολιτισμικῆς. Ξεπερνᾷ δηλαδὴ κατὰ πολὺν τὰ «ὀρθολογικὰ» πλαίσια πολιτικῆς ἀντιπαλότητος, ὡς αὐτὰ ποὺ ἴσχυαν μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν πρὶν ἀπὸ τὸ ξέσπασμα τοῦ Α΄ παγκοσμίου πολέμου. Μὴν ξεχνᾶτε ὅτι ὁ ἐπεκτατισμὸς εἶναι ἐγγενὴς στὸ Ἰσλάμ μέσω τῆς ἐννοίας τοῦ ἱεροῦ πολέμου, τοῦ γκεχάντ ποὺ ἀποσκοπεῖ τὴν βιαίαν ἐπέκτασιν τοῦ Ντάρ ἁλ-Ἰσλάμ, τοῦ Οἴκου τοῦ Ἰσλάμ. Ἐδῶ πρέπει ὁμως νὰ ἀναφεροῦμε στὸ πολλαπλὸ πρόσωπον τοῦ Ἰσλάμ. Ὑπάρχουν πολλὰ καὶ διάφορα ἰσλάμ ποὺ χαρακτηρίζουν τὸ γεωγραφικὸν στίγμα τοῦ χώρου τους, τοὺς ἰδιαιτέρους προ-ἰσλαμικοὺς πολιτισμοὺς τους, τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτισμικὴν δομὴν τους. Μόνον

προτεινομένη στρατηγική της Δύσεως σχετικά με αυτό είναι ή καλλιέργεια και ή ανάδειξι των ιδιομορφιών αυτών των επί μέρους ισλάμ, έτσι ώστε να μη επιτραπεί ή μονολιθική αντιμετώπισίς του και μάλιστα κινδυνολογικώς. Τὸν τελευταῖον καιρὸ βλέπομε ὅτι ἡ Δύσις ἔχει ἐπιτύχει νὰ σύρει οὐσιαστικῶς πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀκόμη και τὸ Ἰράν. Δύσκολα λοιπὸν μποροῦμε νὰ ὀμιλήσομε γιὰ ἄμεσο κίνδυνο ἀπὸ πλευρᾶς τοῦ ἰσλαμικοῦ κόσμου. Πέρα ἀπὸ αὐτὴν τὴν πολιτικοστρατιωτικοῦ τύπου στρατηγική, ὑπάρχει και μία ἄλλη στρατηγική, στὸν χῶρο τῆς φιλοσοφίας. Πρόκειται γιὰ τὴν ἐνίσχυση μιᾶς ἐκσυγχρονιστικῆς τάσεως στὸ Ἰσλάμ, ὅπως αὐτὴ προβάλλεται ἀπὸ τὸν μεγάλο μουσουλμᾶνο φιλόσοφο και διανοητὴ Μωχάμαντ Ἄρκουν, ἡ ὁποία στοχεύει τὴν ἀλλαγὴ τῆς ἐννοίας τοῦ γκεχάντ ἀπὸ ἐξωτερικὸ σὲ ἐσωτερικὸ πόλεμο ποὺ διεξάγεται ἀπὸ κάθε πιστὸν ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του, με σκοπὸ νὰ διευρύνει τὰ ὅρια τοῦ Οἴκου τοῦ Ἰσλάμ μέσα στὴν ψυχὴ του. Ἐὰν αὐτὴ ἡ φιλοσοφικὴ μετάλλαξι τοῦ Ἰσλάμ κερδίσει ἔδαφος και περάσει στὴν λαϊκὴ πίστι ἀπὸ τὸν περιορισμένον χῶρο τῆς θρησκευτικῆς φιλοσοφικῆς διανοήσεως τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου, τότε θὰ μποροῦμε νὰ ὀμιλοῦμε ὄχι μόνον γιὰ τὴν δημιουργία μιᾶς γέφυρας με τὸν χριστιανισμό, ἀλλὰ και γιὰ ἓνα σημαντικὸ βῆμα πρὸς τὴν ποιοτικὴν ἐξέλιξι τῆς ἀνθρωπότητος. Δυστυχῶς ὅμως, τὸ Ἰσλάμ τοῦ Ἄρκουν δὲν εἶναι τὸ Ἰσλάμ τῶν Ταλιμπάν, οὔτε τῆς Ἐνόπλου Ἰσλαμιστικῆς Ὀμάδος (ΓΙΑ) ποὺ σπέρνει τὸν ὄλεθρον στὴν Ἀλγερία.

Κ.Γ.: *Ἐγὼ θὰ κρατήσω αὐτὸ ποὺ εἶπατε γιὰ τὴν πολιτισμικὴ διαφορὰ μεταξὺ Ἰσλάμ-Δύσεως και ἀναρωτιέμαι γιὰ τὸ κατὰ πόσον ἡ μουσουλμανικὴ Τουρκία μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει τὸ ἀνάχωμα κατὰ τοῦ ἰσλαμικοῦ φονταμενταλισμοῦ, ὅπως φαίνεται νὰ ἐλπίζει μεγάλο μέρος τῆς πολιτικοστρατιωτικῆς ἡγεσίας στὴν Εὐρώπη και τὶς ΗΠΑ.*

Ι.Μ.: Αὐτὸ εἶναι λάθος. Τὸ Ἰσλάμ δὲν μπορεῖ νὰ "συζευχθεῖ" με τὸν δυτικὸ πολιτισμό. Μπορεῖ νὰ ἔχεις ἓνα ἰσλαμικὸ δυτικόφιλο καθεστῶς, ὅπως εἶναι ἡ ἰντεγριστικὴ Σαουδικὴ Ἀραβία, ἀλλὰ δὲν μπορεῖς νὰ δημιουργήσεις μιάν "δυτικοευρωπαϊκὴ" μουσουλμανικὴν χώρα.

Αὐτὸ εἶναι μᾶλλον ἀδύνατον. Τὸ πείραμα τῆς Δύσεως και τῆς τουρκικῆς ὑπερκυβερνήσεως με τοὺς ἰσλαμιστές, μπορεῖ νὰ καταλήξει σὲ κάτι τὸ ἐπικίνδuno τόσον γιὰ τὴν ἴδια τὴν Τουρκία ὅσον και γιὰ τὸν περίγυρόν της. Ἄς μὴν λησμονοῦμεν, ὅτι ὁ ἰσλαμοεθνικιστὴς Ἐρμπακὰν ὑπῆρξε δημιούργημα ἀφ' ἐνὸς μὲν τοῦ τουρκικοῦ στρατιωτικοπολιτικοῦ κατεστημένου ποὺ ἤθελε ἓνα ἐναλλακτικὸ πῶλο, ποὺ θὰ συνεκέντρωνε τὴν λαϊκὴ δυσανεξία και θὰ τὴν ἐξέτρεπε ἀπὸ τὶς ὀργανώσεις τῆς Ἀριστερᾶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς Δύσεως, πρωτίστως τῶν ΗΠΑ, ποὺ ἐστόχευαν τὴν δημιουργία ἐνὸς «καθὼς πρέπει», δυτικοτρόπου, ἀλλὰ και φαινομενικῶς ριζοσπαστικοῦ ἰσλαμισμού (ἐὰν εἶναι δυνατόν!), ὁ ὁποῖος ἐνῶ θὰ ἐλει-

* Ἡ πρόβλεψις αὐτὴ δικαιώνεται ἀπολύτως σήμερα, μετὰ ἀπὸ 20 ἔτη, παρατηρῶντας τὴν συμπεριφορὰ τῆς Τουρκίας στὴν Συρία, ἐναντι τῆς Ε.Ε. και βεβαίως στὸ ἐπίπεδο τῆς ἰσλαμοφασιστικῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ἀπὸ τὴν κυβέρνησι Ἐρντογάν. Ἀκόμη, δικαιώνεται και ἀπὸ το γεγονός ὅτι ἡ νεο-ὀθωμανικὴ ἰσλαμιστικὴ Κυβέρνησις τοῦ ΑΚΡ συνειργάσθη με ὄλες σχεδὸν τὶς ριζοσπαστικὰς ὀργανώσεις τοῦ ἱεροπολεμικοῦ Ἰσλάμ στὴν Συρία.

τουργοῦσε μὲ ἐθνικιστικὰ κριτήρια, ταῦτοχρόνως εἶχε τὴν ἀποστολὴ νὰ σύρει τὸ Ἰράν πρὸς τὴν πλευρὰ τῆς Δύσεως. Εἶναι ἐμφανὲς ὅτι τὸ μίγμα αὐτὸ εἶναι τόσον ἀντιφατικὸ, πὸν καταλήγει παράλογο. Στὸ μεταξὺ, μὲ τὴν ἄνοδο τοῦ Χατάμη στὴν ἐξουσία στὸ Ἰράν, τοῦ ἀποκαλούμενου ἱρανοῦ Γκορμπατσώφ, ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἑρπακὰν ὅσον ἀφορᾷ τὸ τελευταῖόν της σκέλος ἔλαβε τέλος. Κατὰ συνέπειαν, ἴσως δὲν εἶναι τυχαῖον πὸν ἡ ἄνοδος τοῦ Χατάμη στὴν ἐξουσία στὸ Ἰράν συνέπεσε μὲ τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ Ἑρπακὰν ἀπὸ τὴν ἐξουσία στὴν Τουρκία.

Κ.Γ.: *Ἐκτὸς ὅμως τὴν Δύση, εἶπατε ὅτι ὁ Ἑρπακὰν καὶ γενικώτερα ὁ ἰσλαμισμὸς ἐνισχύθη καὶ ἀπὸ τὴν ὑπερκρατικὴ ἐξουσία τῆς Τουρκίας.*

Ἰ.Μ.: Μὰ φυσικά. Ὅχι μόνον ἐνισχύθη, ἀλλὰ ὁ τουρκικὸς νεοἰσλαμισμὸς εἶναι σὲ πολὺ μεγάλο βαθμὸν δημιούργημα τῆς τουρκικῆς ὑπερκυβερνήσεως. Μεγάλῃ σημασίᾳ στὴν διαμόρφωση τοῦ συγχρόνου τουρκικοῦ κράτους εἶχαν καὶ ἔχουν τουρκικὰ μυστικιστικὰ ἰσλαμικὰ τάγματα τὰ ὁποῖα ἐλειτούργησαν ὡς καταλύτες στὴν δημιουργία τοῦ ἰδιορρυθμοῦ κοσμικοῖσλαμικοῦ μίγματος πὸν διεδέχθη τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορία καὶ θέλει νὰ περάσει σὰν εὐρωπαϊκὸ κράτος. Σημειωτέον, ὅτι ὁ «εὐρωπαϊστὴς» Ὁζάλ, ὅπως καὶ οἱ ἀδελφοί του, ἀνῆκε σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ τάγματα αὐτά, συγκεκριμένως ἦταν Νουρτζοῦ. Τὴν λειτουργία τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν, τὸν χαρακτήρᾳ τους, τὸν ρόλο τους στὴν διαμόρφωση τῆς συγχρόνου Τουρκίας ἀγνοοῦμε παντελῶς στὴν Ἑλλάδα, συμπεριλαμβανομένων τῶν ἀρμόδιων ὑπηρεσιῶν τῶν ὑπουργείων Ἐξωτερικῶν καὶ Ἀμύνης, πὸν ὑποτίθεται ὅτι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν μελέτη τῆς Τουρκίας*.

Κ.Γ.: *Μὰ ἡ σύγκρουσις μεταξὺ κοσμικῶν κεμαλιστῶν καὶ ἰσλαμιστῶν πὸν βλέπομε νὰ διεξάγεται στὴν Τουρκία δὲν φαίνεται νὰ ἀντιστοιχεῖ στὰ λεγόμενά σας.*

Ἰ.Μ.: Κυττάξετε, αὐτὴ ἡ σύγκρουσις γίνεται ἀντιληπτὴ τόσον στὴν χώρα μας ὅσον καὶ στὸν ὑπόλοιπο κόσμον μὲ ἕναν λογικοφανῆ, ἀλλὰ ἀπλοϊκὸ καὶ δυσδιάστατο τρόπο, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προκύπτει τελικῶς μιὰ ἐντελῶς λανθασμένη εἰκὼν. Τὸ Ἰσλάμ ὑπάρχει στὴν ἱστορία τῆς Τουρκίας πολὺ καιρὸ πρὶν ἐμφανισθεῖ ὁ Κεμάλ. Ὁ δὲ Κεμαλισμὸς δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ὠλοκληρωμένη ἰδεολογία, ὅπως γιὰ παράδειγμα ὁ Κομμουνισμὸς, οὕτως ὥστε νὰ μπορέσει νὰ λειτουργήσῃ αὐτονόμως. Ἀντιθέτως, ἐπάτησε ἐπάνω στὸ Ἰσλάμ. Ὁ Κεμάλ μάλιστα ἐχρησιμοποίησε τὴν ἰσλαμικὴ πίστη γιὰ νὰ ρίξει τὸν Σουλτᾶνο καὶ νὰ ἐγκαθιδρύσῃ τὸ ρεπουμπλικανικὸ του κράτος. Αὐτὰ δυστυχῶς δὲν τὰ γνωρίζομε ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα. Μέχρι καὶ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα στὴν Τουρκία κατέφυγε σὲ ἰσλαμικὰ συνθήματα γιὰ νὰ κινητοποιήσῃ τὶς μάζες! Κατὰ συνέπειαν, τὸ Ἰσλάμ ἀναδεικνύεται ὡς τὸ βασικώτερον δομικὸ στοιχεῖο τῆς συγχρόνου Τουρκίας. Καὶ ὅπως σας εἶπα καὶ πρὶν, ἡ ἐνίσχυσις τοῦ ἰσλαμισμοῦ ὑπῆρξε ἐπιλογὴ τῆς στρατιωτικοπολιτικῆς ὑπερκυβερνήσεως τῆς Τουρκίας. Καὶ ἀφοῦ ἐγέμισαν τὸν τόπον μὲ τεμένῃ καὶ ἱερατικὰς σχολὰς, ἀνεκάλυψαν ὅτι τὸ δημιούργημά τους δὲν εἶναι τόσον πειθήνιον καὶ ἀκίνδυνον ὅσον ἐπίστευαν καὶ τώρα τρέχουν νὰ σβύσουν τὶς φωτιὰς πὸν ἄναψαν¹.

* Μέχρι σήμερον ἡ παρατήρησις αὐτὴ παραμένει, δυστυχῶς, ἐν ἰσχύϊ καὶ ὡς πρόβλεψις δικαιώνεται ἀπολύτως.

1. Τελικῶς, ἀπεδείχθη ὅτι... «οἱ φωτιὰς» ἄναψαν καὶ ἐνετάθησαν μὲ τὴν ἄνοδο τοῦ

Κ.Γ.: *Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, λοιπόν, πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζομε τὶς σχέσεις μας μὲ τὴν Τουρκία ὡς ἓναν νέο θρησκευτικὸ ἱερὸ πόλεμο;*

Ἰ.Μ.: Ὅχι, ὄχι! Ἡ ἀντιπαλότης μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας προκύπτει ἀπὸ τὶς γεωπολιτικὲς καὶ γεωιστορικὲς συνθήκες μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν καὶ ὄχι στὴν διαφορὰ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τῆς θρησκευτικῆς πίστεως. Ἀντιθέτως, ἂν ἐμπαίνατε στὸν κόπο νὰ μελετήσετε τὸ Κοράνιον, θὰ ἐβλέπατε ὅτι ἀναφέρεται μὲ πολὺ θετικὰ λόγια γιὰ τοὺς Ἕλληνες. Τὸ περσικὸ καὶ τὸ ἀραβικὸν ἰσλάμ δὲν αἰσθάνεται ἀντίθεση μὲ τὴν ἑλληνικὴ κουλτούρα καὶ τὸν ἑλληνισμό. Πολιτικῶς ὁ ἑλληνισμὸς μπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ καὶ μὲ τοὺς ἄραβες καὶ μὲ τοὺς ἑβραίους, ἀρκεῖ νὰ ἀπομακρυνθῆ ἡ πολιτικὴ ἀπὸ τὴν θρησκεία, ἀρκεῖ νὰ ἀπομονωθοῦν οἱ φανατικοί. Αὐτὴ ἡ ἰκανότης ἐπικοινωνίας, ἂν καλλιεργηθῆ καὶ ἀξιοποιηθῆ καταλλήλως, μπορεῖ νὰ ἐνισχύσῃ τὸν ρόλο τῆς χώρας μας ὡς παράγοντος σταθερότητος στὴν Μέση Ἀνατολή.

Κ.Γ.: *Θὰ ἤθελα νὰ μοῦ πεῖτε πῶς κρίνετε τὴν Τουρκία ὡς ἀντίπαλο τῆς χώρας μας.*

Ἰ.Μ.: Κυττάξετε, ἡ σύγχρονος Τουρκία εἶναι ἓνα ἰδιότυπον μίγμα ἰσχύος καὶ φοβερῶν ἀδυναμιῶν. Οἱ ἀντιφάσεις στὴν ἐσωτερικὴ δομὴ τῆς εἶναι φοβερές. Αὐτὴν τὴν στιγμήν στὴν Τουρκία ὑπάρχει ἓνα μέτωπο τοῦ κράτους ἐναντίον τῶν κούρδων, ἓνα ἄλλο τῶν κεμαλιστῶν ἐναντίον τῶν ἰσλαμιστῶν, τῶν ἄλεβητῶν ἐναντίον τῶν κεμαλιστῶν, τῶν ἄλεβητῶν ἐναντίον τῶν ἰσλαμιστῶν καὶ πάει λέγοντας. Οἱ ἄλεβητες ἀποτελοῦν τὸ πιδ προοδευτικὸ τμήμα τῆς τουρκικῆς κοινωνίας καὶ ὑφίστανται μεγάλες διακρίσεις εἰς βάρος τους ἀπὸ τὸ τουρκικὸ κράτος καὶ τὸ ἰσλαμικὸ παρακράτος. Οἱ ἄλεβητες ἀπορρίπτουν σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ σονιτικὸν τυπικὸ καὶ ὁ ἀριθμὸς των ὑπολογίζεται σὲ 20 περίπου ἑκατομμύρια. Ἐπὶ πλέον, ὅσο πέφτει τὸ οἰκονομικὸ ἐπίπεδο στὴν Τουρκία καὶ μεγάλες λαϊκὲς μᾶζες ὀδηγοῦνται στὴν ἐξαθλίωση, τόσο ὁ τουρκικὸς λαὸς θὰ καταφεύγει στὸν ἰσλαμισμό καὶ τόσο ἡ Τουρκία θὰ μετατρέπεται σὲ ἰσλαμικὸ κράτος². Πρέπει νὰ καταλάβομε ὅτι δὲν δημιουργεῖ τὸ Ἰσλάμ τὶς τενεκεδουπόλεις, ἀλλὰ αὐτὲς δημιουργοῦν τὸ ριζοσπαστικὸ Ἰσλάμ.

Κατὰ συνέπειαν, τὸ πολιτικὸ καὶ πολιτιστικὸν κρᾶμα τῆς συγχρόνου Τουρκίας θὰ γίνετα ὅλον καὶ πιδ εὐπαθὲς ὅσον θὰ ἐξασθενεῖ τὸ δυτικὸ-κοσμικὸ ἐπιποδόμημα καὶ θὰ ἐνισχύεται ἡ ἰσλαμικὴ βᾶσις. Ὅσον δὲ πέφτει τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο σὲ μεγάλες μᾶζες τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ, τόσο ὁ τουρκικὸς ἰσλαμισμὸς θὰ γίνετα ἀντιδυτικὸς. Ἡ διαφαινομένη αὐτὴ πραγματικότης κάποια στιγμή θὰ σημαδέψει ἀνεπανορθῶτως τὶς σχέσεις τῆς Τουρκίας μὲ τὴν Δύση καὶ τότε τὰ πράγματα θὰ εἶναι διαφοροετικά γιὰ τὴν χώρα μας³.

² Ἐρτογὰν στὴν ἐξουσία πέντε ἔτη μετὰ τὴν γραφὴν αὐτῶν τῶν γραμμῶν.

2. Ἡ παρατήρησις αὐτὴ ἀπεδείχθη ἄκρως προβλεπτικὴ. Ἐπληθεύθη πέντε χρόνια ἀργότερα, τὸ 2002, μὲ τὴν ἀνοδο στὴν ἐξουσία τοῦ ΑΚΡ καὶ σήμερα (2017) οὐδεὶς πλέον ἀμφιβάλλει!

3. Καὶ αὐτὴ ἡ παρατήρησις ἐδικαιώθη δεκατρία χρόνια ἀργότερα (Μάιος 2010), μὲ τὸ ἐπεισόδιο τοῦ «Μαβὴ Μαρμαρά» καὶ ἔπειτα μὲ τὸ εἶδος τῆς Τουρκικῆς ἀναμειξέως στὸ μέτωπον τῆς Συρίας καὶ παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Daesh καὶ τῆς Φάταχ ἀλ Σάμι (Τζά-

Κ.Γ.: *Πρόσφατα, ακούσαμε ώρισμένες θεωρείες από πρωτοπόρους πολιτικούς με βαρύγδουπο όνομα σύμφωνα με τις όποιες ή Τουρκία δέν είναι έπεκτατικό κράτος. Πώς τις σχολιάζετε;*

Ί.Μ.: Έγώ δέν θα άναφερθώ στην Κύπρο, στις συνεχείς εισόδους του τουρκικού στρατού στο Ίράκ, στην δημιουργία μιās πολεμικής μηχανής πολύ μεγαλυτέρας από ό,τι άπαιτεί ή ασφάλεια τής χώρας κλπ. Θα περιορισθώ να άναφέρω ότι ό ισλαμοεθνικισμός, που τείνει να κυριαρχήσει στην Τουρκία ως κυρίαρχη ιδεολογία, ένδέχεται να συνδυάζει τόν έπηρεασμένο από την γερμανική γεωπολιτική αντίληψη έπεκτατισμό ένός υπό διαμόρφωσιν νεοοθωμανικού κράτους, που θεωρεί την επέκταση του ζωτικού του χώρου ως ύψιστην άποστολή τής έξωτερικής πολιτικής, με την θεωρητική βάση του παραδοσιακού έπεκτατισμού του Ίσλάμ έναντίον τών «άπίστων»⁴. Η κυρίαρχος αύτη ιδεολογία, όσον διαιωνίζεται και διδάσκεται στις μάξες από τά ΜΜΕ και την δημοσία έκπαίδευση στην γείτονα, είναι ό πρωταρχικός κίνδυνος. Καί ή τάσις αύτη θα έντείνεται στην Τουρκία όσον τροφοδοτείται από ένα έλληνικό ένδοτισμό.

μπατ άλ-Νόσρα).

4. Έδώ, ή πρόβλεψις αύτη έδικαιώθη άπολύτως στις ήμέρες μας, με την νεο-όθωμανική προσέγγιση του Ά. Νταβούτογλου και την ένσωμάτωση από αύτην τών γερμανικών χαουσχοφερειανών γεωστρατηγικών θεσφάτων. Βλ. Ί.Θ. Μάξης, *Νταβούτογλου και γεωπολιτική*, Ήρόδοτος, Άθήνα, ¹2012, ²2013